

Orientering om Den norske kirkes arbeid med FNs bærekraftsmål

De 17 bærekraftsmålene er verdens felles mål for å bekjempe fattigdom, verne om livet på jorda og skape fredelige og bærekraftige samfunn for alle. Målene er vedtatt av verdens stater, men er blitt til gjennom en omfattende konsultasjonsprosess der ulike samfunnsaktører og mennesker fra alle samfunnslag over hele verden har bidratt. Mange kirker og trosbaserte aktører har også vært aktive i denne prosessen og har en viktig rolle, også når målene skal implementeres.

Bærekraftsmålene avløser tusenårsmålene, som førte til stor framgang i arbeidet med fattigdomsbekjempelse, helse og utdanning i fattige land. Gjennom bærekraftsmålene skal dette løpet fullføres, men her er også ambisjonene hevet gjennom i større grad å adressere mer strukturelle utfordringer som ulikhet, ansvarlig forbruk og produksjon samt klimaendringer. Litt satt på spissen kan vi si at der tusenårsmålene handlet om å adressere symptomer, tar bærekraftsmålene i større grad tak i årsaker til fattigdom og urett.

Det hevede ambisjonsnivået er noe som ikke minst kommer til uttrykk i den overordnede visjonen «Ingen skal utelates» («Leaving no one behind»), som på få år har blitt en sentral standard for internasjonalt utviklingssamarbeid. Som kristne er det ikke vanskelig å gjenkjenne bibelfortellinger, kristent menneskesyn og kristen etikk i denne visjonen. Mange av bærekraftsmålene er også uttrykk for tema som har vært sentrale både i Den norske kirke og i kirker verden over i lang tid. Derfor har målene også blitt omfavnet av kirker over hele verden og blitt satt på agendaen av Kirkenes verdensråd, Det lutherske verdensforbund og andre økumeniske aktører. Fra vårt eget menighetsliv, lokal diakoni og institusjonsdiakoni, undervisning, barne- og ungdomsarbeid og så videre har vi et mangfold av erfaringer å trekke på for å utvikle kirkens bidrag til bærekraftsmålene.

Bærekraftsmålene representerer en felles, internasjonal agenda, og dermed en ny plattform for å utøve kirkens samfunnsengasjement. Som kirke er vi godt plassert til å spille vår rolle i den store dugnaden som bærekraftsmålene er. Bærekraftsmålene krever av oss at vi orienterer oss på nytt, identifiserer både styrker og mangler, og vurderer om det er nye samarbeidspartnere, allianser og framgangsmåter som vil gjøre kirken enda bedre i stand til å bidra til oppfyllelsen av målene.

Her vil vi gi en kortfattet oppsummering over hvordan arbeidet for bærekraftsmålene er forankret i aktuelle dokumenter i Den norske kirke og økumeniske organisasjoner, samt over noen aktuelle prosesser og aktiviteter. I tiden fremover vil det arbeides videre med hvordan ulike deler av kirkens arbeid kan knyttes opp til denne agendaen, og hvilke initiativ som bør tas for å utvikle strategiske samarbeid med andre aktører for å oppnå bærekraftsmålene.

Forankring av arbeidet: Noen sentrale dokumenter

Den norske kirkes arbeid for bærekraftsmålene lener seg på sentrale dokumenter og ressurser både i vår egen kirke og i de økumeniske sammenhengene vi står i. Her vil vi trekke frem noen av dem.

Den norske kirke

I *Plan for diakoni for Den norske kirke*, vedtatt i 2007, plasseres vern om skaperverket og kamp for rettferdighet inn i kjernen av diakonibegrepet sammen med nestekjærlighet og inkluderende fellesskap. De fleste bærekraftsmålene kan på en eller annen måte knyttes direkte til kirkens diakoni, både den som utføres i institusjoner eller av organisasjoner som jobber internasjonalt, og den som skjer i den enkelte menighet. «Ingen skal utelates» er dypt forankret i diakonien, slik det blant annet uttrykkes i innledningen til Plan for diakoni: «Diakonien har et spesielt ansvar der få eller ingen bryr seg. Gjensidighet og respekt for hverandres verdighet er grunnleggende. Globaliseringen utfordrer

diakonien spesielt. Kulturelt og etnisk mangfold gjenspeiles i menighetens liv. Mennesker som lider angår oss, om de befinner seg i umiddelbar nærhet eller i andre land. Vern om skaperverket handler både om et globalt og et lokalt ansvar.»

Kirkemøtet har bare de siste ti årene behandlet en rekke saker med et spesifikt fokus på sentrale tema i bærekraftsmålene, blant annet: Ulike saker knyttet til Skaperverk og bærekraft (KM 2007, 2008, 2012, 2017), Økonomisk globalisering som utfordring til kirkene (KM 10/07), Likeverd, inkludering og tilrettelegging: Mennesker med utviklingshemming i Den norske kirke (KM 09/2012), Misjon til forandring (KM 07/12), Den norske kirke og menneskerettighetene (KM 09/14), Kirke og helse (KM 09/15) samt en rekke uttalelser om blant annet klimarettferdighet, etisk forvaltning av Oljefondet mm.

Kirkenes verdensråd

På Kirkenes verdensråds generalforsamling i Busan, Korea i 2013, ble ***Fredens og rettferdighetens pilegrimsvandring*** (A Pilgrimage of Justice and Peace) vedtatt som en felles visjon for kirkene. Pilegrimsreisen bygger på Guds oppdrag for verden og på Jesu liv. Denne «pilegrimsteologien» sier at å følge Jesus innebærer å møte ham alle steder hvor mennesker lider under urettferdighet, vold og krig. Å erfare Guds nærvær sammen med de mest sårbare og marginaliserte fører til forvandling som gjør kristne i stand til å finne energi til å forvandle en urettferdig verden, sammen med andre trossamfunn og andre mennesker av god vilje.¹ Denne forpliktelsen til å søke bredt samarbeid i arbeidet for grunnleggende samfunnsendringer, har mange fellestrekk med tenkningen i bærekraftsmål-agendaen.

I studiedokumentet ***Økumenisk diakoni*** fra Kirkenes verdensråd utforskes bærekraftsmålene som en relevant agenda for å fornye kirkenes diakoni, med særlig fokus på områdene økonomisk rettferdighet, økologisk rettferdighet, likestilling og helse. Dokumentet viser til at det innenfor bærekraftsmål-agendaen er forventninger til at trossamfunn skal spille en aktiv rolle, blant annet ved å involvere ulike grupper, løse konflikter på fredelig vis, fremme menneskerettigheter for de mest utsatte, mobilisere ungdom og voksne, holde beslutningstakere til ansvar og ved å dele sin ekspertise på å nå ut med tjenester til mennesker som er vanskelig å nå.²

Det Lutherske Verdensforbund

Det lutherske verdensforbunds strategi for 2019-2024, With Passion for the Church and for the World, behandler FN's bærekraftsmål som et sentralt globalt rammeverk for sin virksomhet. Strategien fremhever de lutherske kirkenes ansvar for å beskytte og fremme menneskers rettigheter, både i kirkenes egen virksomhet og som aktører i lokalsamfunn og på den globale arenaen. Blant tema som vektlegges er blant annet likestilling, ungdoms deltakelse, beskyttelse av flyktninger og internt fordrevne, økonomisk ulikhet, klimarettferdighet og vern om skaperverket. Også her legges det vekt på kirkenes ansvar for, og kompetanse i, å nå ut til – og jobbe sammen med – de mest marginaliserte.

Dokumentet ***Kirken i det offentlige rom*** fra Det lutherske verdensforbund fremhever kirkens rolle i å arbeide for at det offentlige rom skal være et rettferdig sted hvor alle mennesker kan delta på like vilkår. Dokumentet lanserer en «handlingsplan for kirkens engasjement i det offentlige rom», som gjerne kan anvendes på kirkens arbeid med bærekraftsmålene:

1. Analysere samfunnsproblemer på inkluderende vis

¹ <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/central-committee/geneva-2014/an-invitation-to-the-pilgrimage-of-justice-and-peace>

² <https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2018/documents/ecumenical-diakonia-document-en.pdf>, s. 56

2. Styrke tillitsfulle relasjoner
3. Imøtegå urett
4. Løfte opp tegn til håp
5. Myndiggjøre mennesker

Eksempler på aktuelle prosesser

Vi gir her et kort overblikk over noen sentrale prosesser i Den norske kirke som er direkte relatert til FNs bærekraftsmål.

Bærekraftsboka: FNs bærekraftsmål i lys av kristen tro ble lansert i mars 2019, som bok og som nettside (www.bærekraftsboka.no). Boka er inndelt i ett kapittel for hvert av de 17 bærekraftsmålene, som hver inneholder en introduksjon, en teologisk refleksjon, spørsmål, utfordringer og en bønn. Bærekraftsboka kan brukes til personlig inspirasjon og informasjon, og som en ressurs i arbeidet i menigheter og organisasjoner. Mellomkirkelig råd står bak boka sammen med Kirkens Nødhjelp, Norges Kristne Råd, Norges KFUK-KFUM og Samarbeid menighet og misjon. Boka vekker interesse også internasjonalt, og vil i løpet av 2019 bli oversatt til engelsk og delt i det internasjonale økumeniske nettverket.

Rettferdskonferansen –en trosbasert mobilisering for bærekraftsmålene ble arrangert for første gang i Norge i november 2018, med en rekke organisasjoner og kirkesamfunn som arrangører. Konferansen samlet 250 personer fra kirke-Norge omkring bærekraftsmålene, med et særlig fokus på temaene klimarettferdighet (bærekraftsmål 13), moderne slaveri (bærekraftsmål 8) og ulikhet (bærekraftsmål 10). Målet var å inspirere, utfordre og utruste deltakerne til konkret handling i sine menigheter og lokalsamfunn, men også å vise et konkret engasjement der og da, noe som blant annet ble uttrykt gjennom et felles opprop for en lov mot moderne slaveri som ble overrakt statsministeren under konferansen. Kirkerådet var tungt inne i planlegging og gjennomføring av konferansen, og Den norske kirke var representert blant annet ved at to av våre biskoper deltok i programmet. Dagen før hovedkonferansen ble det arrangert en fagdag om bærekraftsmålene ved VID vitenskapelige høgskole, og dagen etter var det en interreligiøs klimapilegrimsvandring og markering foran Stortinget. Neste rettferdskonferanse arrangeres 8. november 2019, med en videreføring av temaene fra 2018. Det vil deretter bli vurdert om konferansen skal arrangeres årlig eller annethvert år. Det er ønskelig med et enda tydeligere fokus på bærekraftsmålene, og at konferansene følges opp med felles mobilisering også mellom konferansene.³

Rettferdskonferansen dannet i 2018 også frasparket for **Global uke mot moderne slaveri**, som ble arrangert av Norges Kristne Råd med dette temaet for tredje år på rad. Global uke har slagordet *Kirkene sammen og samtidig*, og den handler om at menigheter setter temaet *slaveri* på agendaen i én uke, gjennom en rekke møter og arrangementer i hele landet. Global uke tar opp både på slaveri som skjer i Norge og i andre deler av verden, og setter fokus på hvordan norske aktører kan ta ansvar, enten det gjelder å bekjempe slaveri i byggebransjen her hjemme, bistå mennesker som er ofre for menneskehandel og prostitusjon, eller stille norske selskaper til ansvar for hva som skjer i leverandørkjeden deres. Norges Kristne Råd og medlemskirkene jobber også politisk i samarbeid med andre for å få innført en norsk antislaveri-lov. Kirkerådet er sentral i koordineringen av Global uke, og mange menigheter i Den norske kirke markerer uka på forskjellig vis, alene eller som del av et lokalt økumenisk samarbeid. Arbeidet mot moderne slaveri er knyttet opp til flere av bærekraftsmålene, som mål 1 (utrydde fattigdom), mål 5 (likestilling) og ikke minst mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst.⁴

³ For mer informasjon, se <https://rettferdskonferansen.no/>

⁴ For mer informasjon, se <https://globaluke.no/>

Klimapilegrim, en nasjonal, tverrkirkelig folkebevegelse for klimarettferdighet, startet som en mobilisering for en rettferdig klimaavtale i Paris i 2015, gjennom en pilegrimsvandring som til sammen strakk seg en distanse som tilsvarte 1 ½ gang rundt jorden, bare i Norge. I 2018 ble det blåst nytt liv i kampanjen, og det ble arrangert en rekke lokale arrangementer, i tillegg til markeringer på Olavsfestdagene, Rettferdskonferansen og under klimatoppmøtet i Katowice, Polen, i desember. Klimapilegrim fortsetter i 2019, med et særlig fokus i perioden 30. mai til 10. juni, hvor mange menigheter blant annet arrangerer Skaperverkets dag.⁵ I Den norske kirke har arbeidet for *grønne menigheter, miljøledelse og grønne misjonsprosjekt* gjennom Samarbeid menighet og misjon (SMM) høy prioritet.⁶

En viktig dimensjon ved Den norske kirkes klima- og miljøarbeid har vært å jobbe interreligiøst. Det er tatt initiativer til interreligiøst arbeid med hav og regnskog, og til økt *grønn diaprasis* lokalt. Mellomkirkelig råd har vært pådriver for å sende *interreligiøse klimadelegasjoner* til FN's årlige klimatoppmøter.

Håpets katedral er et initiativ fra Borg bispedømme, som en nasjonal dugnad for å reise et åndelig symbolbygg av innsamlet plast fra havet. Håpets katedral henvender seg til alle på tvers av alder, nasjonalitet og religion, og søker å mobilisere nasjonalt og internasjonalt for å ta vare på naturen og havet. Håpets katedral vil i løpet av 2019 arrangere byggedugnader, workshops, utvikle trosopplæringsmaterieill med mer.⁷

Kirkerådet har fra 2018 jobbet med å sette økt fokus på **Kirkens ansvar for barns rettigheter** gjennom å oversette og utgi ressursmaterieill fra Kirkenes verdensråd om dette temaet, og å adressere det som tema i kirkens trosopplæring og i dialog med ulike samfunnsaktører. I det internasjonale prosjektet har barn fra ulike deler av verden vært med på å identifisere hvilke utfordringer de ser som de viktigste for kirken å ta tak i, og disse temaene danner utgangspunktet for arbeidet også i Norge:

1. Lytt til barn
2. Beskytt barn
3. Ta vare på jorda⁸

I den økumeniske bevegelsen har arbeid med bærekraftsmål 5: Likestilling mellom kjønnene, høy prioritet. Kampanjen **Torsdager i svart**, som i en årrekke har satt fokus på vold mot kvinner, ble relansert i Norge i 2017. Kampanjen går ut på å kle seg i svart på torsdager for å protestere mot vold og overgrep, og i solidaritet med dem som rammes.⁹ Kampanjen er del av et større økumenisk arbeid der ambisjonen blant annet er å forsvare kvinners rettigheter mot tilbakeslag på den internasjonale arenaen.

Kirkens Nødhjelps årlige fasteaksjon er en stor felleskirkelig mobilisering for å oppnå bærekraftsmålene og har de siste årene fokusert særlig på retten til rent vann (bærekraftsmål 6) samt på klimarettferdighet (bærekraftsmål 13).¹⁰

Bærekraftsmål 10: Mindre ulikhet, er sammen med blant annet klimamålet et av de målene som verden ikke er i rute til å nå. Mellomkirkelig råd ønsker å ha et særlig fokus på dette målet, noe som

⁵ For mer informasjon, se <https://www.klimapilegrim.no/>

⁶ For mer informasjon, se <https://kirken.no/nb-NO/gronnkirke/>

⁷ For mer informasjon, se <https://kirken.no/nb-NO/bispedommer/borg-bispedomme/fagomrader/hapetskatedral/>

⁸ For mer informasjon, se <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/kirkens-ansvar-for-barns-rettigheter/>

⁹ For mer informasjon, se <https://norgeskristnerad.no/torsdager-i-svart/>

¹⁰ For mer informasjon, se <https://www.fasteaksjonen.no/>

blant annet er gjort i arbeidet rundt LVFs generalforsamling i 2017 og med Rettferdskonferansen 2018, begge deler i samarbeid med Kirkens Nødhjelp. Ulikhet er et økende problem i de fleste land i verden og har fått et økende fokus innenfor utviklingspolitikken. Ulikheten forsterkes blant annet av mangel på effektiv skattlegging av verdens rikeste individer og selskaper. I Norge har ulikheten lenge vært lav, men det er tegn som tyder på at den øker også her. I 2019 vil ulikhet tematiseres blant annet på Arendalsuka, på Rettferdskonferansen og i politisk påvirkningsarbeid.

Bærekraftsmålene i norske kommuner: Mange norske kommuner har jobbet systematisk med bærekraftsmålene i utvikling av nye kommuneplaner. Mange av bærekraftsmålene oppfylles først og fremst lokalt, og lokale aktører, både offentlige, private og frivillige, er viktige samarbeidspartnere for kirken i arbeidet med bærekraftsmålene. I Borg bispedømme har bærekraftsmålene vært tema for samtaler mellom kirken og kommunene på visitaser i hele bispedømmet. Bærekraftsmålene kan være en viktig og strategisk plattform for økt samarbeid mellom kommuner og kirker lokalt.

Deltakelse i bredere sivilsamfunnsnettverk: Mellomkirkelig råd er medlem i ForUM for Utvikling og Miljø, som har vært viktig for å sette bærekraftsmålene på agendaen fra sivilsamfunnets side og koordinerer sivilsamfunnsaktørers dialog med myndighetene. Mellomkirkelig råd og Kirkerådet er aktiv i ForUMs arbeid på bærekraftsmålene, og deltar særlig aktivt på mål 10 (ulikhet), 13 (klimate) og 17 (samarbeid for å nå målene). Mellomkirkelig råd deltar også i Det norske dalit-solidaritetsnettverket, som jobber mot kastediskriminering, som er et stort hinder for å oppnå bærekraftsmålene, særlig i Sør-Asia.